

Lieve gemeente,

1 Tijdens mijn ontspannen vakantie las ik een artikel dat me diep raakte. De kop luidde 'Mikola Dziadok zat lang in eenzame opsluiting en kwam er sterker uit'. Mikola is een Belarussische politicoloog en activist. Hij zat vijf jaar in gevangenis vanwege zijn kritiek op het regime van dictator Olesksandr Loekasjenko. Hij vertelt: 'Ik werd gemarteld en zat geregeld maandenlang in een kleine isoleercel van anderhalf bij twee meter. Dan stopt het leven en komen de muren op je af.' Maar Mikola liet zich hierdoor mentaal niet klein krijgen. Hij deed in zijn cel aan fitnessoefeningen, meditatie en hij ging bidden. Zo wist hij te overleven. De cel werd zijn gebedsplek en leerschool: 'Ik begrijp nu zoveel meer over mezelf, over God en de wereld', verklaart Mikola. 'Ik leerde de waarde kennen van menselijke relaties, het leven draait om liefde, respect en vertrouwen.' Tot zover zijn aangrijpende verslag. Het ontroerde me diep.

Gevangenschap, Mikola vertolkt het onrecht dat helaas ook vele anderen treft vandaag. Hij doet me verder denken aan Paulus en Silas in ons verhaal van Handelingen 16. Ook zij belandden in een kerker en ook zij werden gemarteld met stokslagen. Waarom? Omdat zij op valse gronden werd aangeklaagd: ze hadden een jonge slavin met een waarzeggende geest bevrijd van haar demon. Dit tot grote woede van haar bazen die hun bron van inkomsten zagen verdwijnen. Paulus en Silas werden direct veroordeeld tot gevangenschap en vervolgens streng bewaakt in de binnenste kerker, zo vertelt Lucas ons, en hun voeten werden vastgeketend in het blok.

2 Wat zouden wij doen in zo'n gevangenis achter slot en grendel? Ik denk dat ik bang zouden worden, verdrietig, wanhopig of zelfs depressief. Paulus en Silas niet; zij tonen grote wilskracht, geloofsvertrouwen en moed. Ze gaan bidden en zingen lofliederen voor God. Tjonge, wat dapper en wat voorbeeldig. De andere gevangen luisteren aandachtig naar hen. Ze raken diep onder de indruk. En dan ineens volgt er rond middernacht een aardbeving, de gevangenis trilt op haar fundamenteën, alle deuren springen open en de boeien van alle gevangenen gaan los. Lang leve de vrijheid. Toch is er nog iemand die flink na-beeft: dat is de hoofdcipier. Hij vreest voor de doodstraf en hij wil de hand aan zichzelf slaan. Maar Paulus en Silas zijn niet weggevlucht, ze willen ook de cipier bevrijden, en wel van diens dwanggedachte, schaamte en schuld. Daarom vertellen zij hem over de bevrijding vanuit het evangelie: Vertrouw op Jezus en je zult gered worden, jij en je hele huis. En het tweede wonder geschiedt: de cipier verzorgt de wonden van Paulus en Silas en hij laat zich samen met alle huisgenoten dopen. Ook zij gaan nu bidden en zingen en loven God.

3 Gemeente, wat zouden u, jij en ik doen, als we onterecht in de gevangenis zouden belandden? We staan er eigenlijk nooit zo bij stil. We gaan er vaak aan voorbij: dat we elke dag op vrije voeten staan, en kunnen gaan en staan waar we willen. Dat we onze mening mogen uiten zonder angst om zonder proces in de cel te belanden, zoals in veel andere landen met een dictatuur.

Gevangenis, enkele maanden terug bezocht ik samen met collega's uit de regio onze gevangenis in Zwolle. We waren daar op uitnodiging van de geestelijke verzorging. Het werd een bijzondere samenkomst. Niet alleen de geestelijke verzorgers van de gevangenis vertelden ons hun verhaal over hun werk, maar ook enkele gedetineerden kwamen aan het woord. Hun verhalen troffen me. Een gevangene vertelde dat hij spijt had van zijn misdaad. In de gevangenis had besloten om zijn leven te beteren. Hij speelde zeer verdienstelijk piano en dat liet hij horen toen we samen een loflied gingen zingen. Met zijn talent wil hij verder, daarom studeert hij nu en hoopt hij op een beter leven, als hij weer op vrij voeten komt.

4 Gevangen, de meesten van ons kennen de gevangenis waarschijnlijk van een soortgelijke bezichtiging of bezoek aan een oude kerker. En we kennen andere verhalen van gevangenen die ten onrechte werden veroordeeld. Verhalen van gevangenen die ons via Amnesty I, Open Doors of andere organisaties worden doorverteld. Naast voor hen bidden kunnen we brieven schrijven naar verantwoordelijke regeringsleiders en ijveren voor hun vrijlating.

Gevangen, ook wijzelf kunnen zelf soms op een figuurlijke wijze gevangen zitten. Gevangen in een dwanggedachte, in de ban van nare gevoelens zoals angst, woede of depressie. Dan raken we in paniek en voelen we ons eenzaam en alleen. Alsof al onze zintuigen zijn vastgeketend en we geen licht meer zien in het donker. Wat kan ons dan helpen?

5 Mij verrast het dat Paulus en Silas midden in de nacht vanuit hun binnenste kerker gaan bidden en zingen tot God. Bidden en God loven, dat kan dus een wapen zijn in de strijd tegen onrecht en verdrukking. Bidden wil zeggen: je niet verder laten meesleuren in al het kwaad, je niet verder gek laten maken in de donkere kerker, maar de vrijheid ervaren van het evangelie, en de redding beleven die God ons kan geven, zelfs in de meeste verwarrende en hopeloze situaties. Bidden kan opluchten, bidden kan je hart weer op onze goede God laten richten in barre tijden. Bidden en zingen kunnen zelfs de boeien en deuren van jouw innerlijke cel weer losmaken en openen. Wat een wonder.

Daarvan getuigen Paulus en Silas in de cel te Filippi. Misschien zongen zij ook wel psalm 142: Heer bevrijd mij uit die ellendige kerker, ik zal U danken omdat U voor mij zorgt.

6 Godzijdank, zijn er in de geschiedenis steeds weer gelovige mensen geweest die net als beide apostelen in de cel blijven getuigen van hun vertrouwen in de bevrijdende en reddende kracht van God in Christus.

Hun verhalen spreken steeds weer tot de verbeelding.

Ik denk aan Dietrich Bonhoeffer die in gevangenschap brieven schreef en getuigde van zijn verzet en overgave.

Ik denk aan Etty Hillesum die in kamp Westerbork haar geloof in God liet zien door vol liefde om te zien naar haar medegevangenen.

Ik denk aan Nelson Mandela, die 27 jaar gevangen zat vanwege zijn verzet tegen apartheid. En daarna volgde zijn vrijheid en werd hij als eerste zwarte president van Zuid-Afrika een icoon van moed, wijsheid en verzoening.

Ik noem nog even Mikola Dziadok, die zei dat de gevangenis voor hem een leerschool en plek van meditatie en gebed werd.

Ik denk hier aan monniken in hun kloosters die steeds weer bidden en mediteren in hun eenzame kloostercel. Ze houden ons het wonder van de kleine geïsoleerde ruimte voor ogen: De cel zal je alles leren, en de cel brengt je dichterbij de hemel.

In hen en zoveel andere getuigenissen hoor ik de les van Jezus. Jezus die ook ooit werd gevangengenomen, geslagen en vals werd veroordeeld. Hij leerde ooit: Gelukkig zijn zij, die lijden en vanwege de gerechtigheid vervolgd worden, want voor hen is Gods nieuwe wereld.

7 Graag eindig ik met een ontroerend gedicht van Titus Brandsma; hij schreef op 13 februari 1942 in de gevangenis van Scheveningen dat de cel een gebedsruimte voor hem was geworden waarin hij dichterbij Jezus kwam. Het gedicht is een loflied tot God, voor mijn gevoel geheel in de geest van Paulus en Silas en van Jezus.

Dat al deze geloofsgetuigenissen vanuit de cel ook ons vandaag troost, moed en vertrouwen mogen geven, in tijden van eenzaamheid, onrecht en isolement.

O Jezus.

Als ik U aanschouw - Titus Brandsma

“O, Jezus als ik U aanschouw
Dan leeft weer, dat ik van U hou
En dat ook Uw hart mij bemint,
Nog wel als Uw bijzondere vriend.

Al vraagt mij dat meer lijdensmoed,
Och, alle lijden is mij goed,

Omdat ik daardoor U gelijk
En dit de weg is naar Uw Rijk

Ik ben gelukkig in mijn leed,
Omdat ik het geen leed meer weet,
Maar 't alleruitverkorenst lot,
Dat mij vereent met U, o God.

O, laat mij hier maar stil alleen,
Het kil en koud zijn om mij heen,
En laat geen mensen bij mij toe.
't Alleen zijn word ik hier niet moe.

Want Gij, o Jezus, zijt bij mij,
Ik was U nimmer zo nabij.
Blijf bij mij, bij mij, Jezus zoet,
Uw bijzijn maakt mij alles goed."

Scheveningen gevangenis, 12 - 13 februari 1942

Moge het zo zijn in Naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.

Amen